

MUHAFAZAKÂR SİYASAL KÜLTÜRDE BİR SEMBOL OLARAK NECİP FAZIL KISAKÜREK*

*Mahmut H. AKIN***

ÖZET

Necip Fazıl Kısakürek, geçtiğimiz asrın en önemli şairlerinden birisi olmasının yanında, Türkiye'de muhafazakâr siyasal kültürün önemli bir kanaat önderidir. Necip Fazıl, muhafazakâr siyasal kültürü oluşturan farklı görüşler tarafından bir sembol ve lider olarak görülmüştür. Onun Büyük Doğu Dergisindeki yazıları ile başlayan, milliyetçi ve muhafazakâr siyasal görüşe bağlı kuruluşlarda yaptığı konuşmalarla devam eden mücadelesi, muhafazakâr siyasal kültürün kendi ideolojisini üretmesi noktasında özellikle önemli bir rol oynamıştır. Bu yüzden Türkiye'de sağ siyasetin üç temel ayağını oluşturan İslamcılık, Muhafazakârlık ve Milliyetçilik için Necip Fazıl, mücadelesi ile “üstat” olmayı başarmıştır. Onun yazdıklarıyla ve konuşmalarıyla hücum ettiği ideolojiler ve siyasal aktörler, muhafazakâr kesim tarafından ötekileştirilmiştir. Genç kabul edilebilecek bir yaştan hayatının sonuna kadar sürdürdüğü mücadele, muhafazakâr siyasal kültür için bugün bile motive

* Bu makale 20-22 Mayıs 2013 tarihleri arasında Konya'da düzenlenen Uluslararası Necip Fazıl Kısakürek Sempozyumunda aynı başlıkla sunulan bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

** Doç. Dr. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi

edici bir “toplumsal hafıza” rolünü yerine getirmektedir. Necip Fazıl, Türkiye’de farklı varyantları ile muhafazakâr siyasal kültürün önemli bir sembolü olmuştur; olmaya da devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye’de muhafazakârlık, Necip Fazıl Kısakürek, siyasal kültür

GİRİŞ

Necip Fazıl Kısakürek, fikirleri, eserleri ve mücadelesiyle Türkiye’nin yakın tarihine adını yazdırmış önemli bir kanaat önderidir. Tek partili iktidar döneminde başlayan fikri ve siyasal mücadelesi, yeni rejimin ötelediği muhafazakâr, milli ve dini değerleri kendilerine hayat referansı olarak alan kesimler için onu önemli bir sembol haline getirmiştir. Muhafazakâr tek bir sesin bile bırakılmadığı tek parti iktidarında yöneticilerin karşısına cesaretle çıkması; bıkmadan usanmadan bütün zorluklar karşısında mücadelesini sürdürmesi, mücadelesi uğrunda bedeller ödemesi, Necip Fazıl’ın muhafazakâr siyasal kültürde saygın bir konum elde etmesini sağlamıştır. O, edebi eserlerinin yanında düşüncesini yansıtan ve büyük çoğunluğu sahibi olduğu Büyük Doğu dergisinde çıkan yazıları ve 1960’lı yılların sonlarından itibaren Milli Türk Talebe Birliği’nde verdiği konferanslarıyla, muhafazakâr kesimin kimlik ve şuur kazanmasında önemli bir rol oynamıştır. Yakın tarihte Türkiye’de sağ siyasal kültüre kaynaklık eden islamcılık, milliyetçilik ve muhafazakârlık, bir arada Necip Fazıl’ın düşüncesinde ve mücadelesinde sentez halinde bulunmaktadır. Bu yüzden o, Türk sağ siyasetinin farklı kesimleri için ortak bir değer olarak kabul edilebilir. Necip Fazıl’ın düşüncelerinin özelde tek parti dönemine ve genelde çift kutuplu dünya konjonktürüne bağlı olarak şekillendiği ve bugün değişen Türkiye şartlarına hitap etmede zorlandığı iddia edilebilir. Bu durum, tarihsel ve sosyolojik değişimin bir sonucu olarak kabul edilse bile Necip Fazıl, muhafazakâr siyasal kültürün en önemli sembollerinden ve toplumsal hafıza kaynaklarından birisi olmayı sürdürmektedir. Bu durumun kendisi açısından taşıdığı bir başka risk ise sembolün içinin boşaltılarak Necip Fazıl’ı aşan ya da gerçeğin dışında bir Necip Fazıl’ın kurgusal olarak inşa edilmesi durumudur. Eğer bir sembol olarak Necip Fazıl, kendisini sevenler tarafından olduğu gibi değil de görülmek istendiği görülüyorsa, bu sembol sadece ezberleri doğrulamaya, olanı değil ol-

ması isteneni algılamaya yardımcı olabilir. Bu handikap, aynı zamanda Necip Fazıl'ı anlamanın da önündeki en önemli engellerden birisidir.

Türkiye'de Muhafazakâr Siyasal Kültür

Genel olarak siyasal kültür, siyaset konusunda belli tutumlara, inançlara ve değerlere karşılık gelmektedir. Elbette siyaset konusundaki farklı görüşler, değerler ve inançlar farklı siyasal kültürlerle ve siyasal farklılaşmalara kaynaklık etmektedir. Farklı siyasal kültürlerin varlığı, temel aldıkları unsurların yaşanması, üretilmesi ve yeni nesillere aktarılması yoluyla mümkündür. Ancak genel kültür gibi siyasal kültür de toplumsal değişimlerden etkilenmekte ve tarihin içinde şekillenmektedir.

Muhafazakârlık, modern bir siyasal harekettir. Özellikle Fransız Devriminin yıkıcı etkisine karşı geleneksel olana dayanan bir değişimi temel alan muhafazakârlık, aile, din ve özel mülkiyeti koruma misyonuna sahip olmuştur. Değişime karşı olmayan ancak devrime ve devrimin radikal yıkıcılığına karşı olan muhafazakârlık, toplumun kendi geleneğine dayanarak kendi yolunda değişmesinden yanadır. Türkiye'de de muhafazakârlığın benzer bir tavrı temel aldığı söylenebilir. Elbette Türkiye'nin tarihsel ve sosyolojik değişimi Batı Avrupa ülkelerinden farklı olmuştur. Ancak sonuçta Tanzimat dolayısıyla devlet eliyle başlatılan değişim süreci belli dönemlerde gelenek karşısında radikal bir karaktere de bürünmüştür. Diğer yandan değişim sürecinin tepeden inme bir yöntem ile topluma dayatılması bile muhafazakâr anlayış için bir dayanaktır. Türkiye'de dini ya da siyasi muhafazakârlığın tepeden inme değişim anlayışının geleneksel toplum yapısını ve bu yapıyı oluşturan temel değerleri dönüştürmesine bir tepki olarak ortaya çıktığı ve böylece kendi siyasi kültürünü ürettiği görülmektedir.

Muhafazakâr siyasal kültür, Türkiye'de özellikle cumhuriyet döneminde toplumun radikal bir şekilde dönüştürülmesi sürecine karşı bir bilince dayanmaktadır. Bu bağlamda radikal uygulamalarının yanında devlet ile bütünleşen Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Türkiye'de muhafazakârlığın en önemli karşıt tarafı olmuştur. Tek parti döneminde toplumun geneline aykırı gelen inkılap uygulamaları ile CHP, muhafazakâr kesimin "öteki"si olduğu gibi muhafazakâr kimliğin ve kültürün kendisini karşısında tanımladığı bir özne olmuştur. Matbuat yasağı ve tek parti döneminin muhalefetsiz siyaset anlayışı ve uygulamaları dolayısıyla muhafazakârlık, uzun yıllar Türkiye'de temsiliyet sorunu yaşamıştır. Bununla birlikte, bu sindirilmişlik ve ötelenmişlik halinin muhafazakâr kesim için önemli bir toplumsal hafıza üreticisi olduğu Türki-

ye'nin demokrasi yıllarında açıkça görülmüştür. Tek parti döneminin Osmanlı reddi mirasına dayanan öteleme ve sindirme siyaseti, bugün hâlâ muhafazakâr kesimi siyasal açıdan motive ettiği gibi muhafazakâr siyasetçiler için önemli bir retorik kaynağı olmayı sürdürmektedir.

Türkiye'de muhafazakâr siyasal kültürün konumu, geleneği reddeden uygulamaları ile CHP ve onun güdümündeki bürokrasi karşısında yer almaktadır. Ayrıca bu kültür, bir ötekileştirme söylemi ile “Moskof”, başka bir deyişle komünizm karşısındadır. Tek parti dönemi CHP'si ve komünizm karşısında muhafaza edilen değerler ve semboller, özellikle gelenek ile iç içe geçmiş dindarlıkta kendisini göstermektedir. Bu yüzden Türkiye'de dinî muhafazakârlık, siyasal muhafazakârlığın en önemli kurucu unsurlarından birisidir. Yine bu durumun bir sonucu olarak Türkiye'de çok partili hayata yeniden dönülmesiyle birlikte CHP iktidarında Hasan Saka ve eski bir İslamcı olan Şemsettin Günaltay başbakan olmuşlar, Kur'an kurslarının, İmam-Hatip okullarının yeniden açılması ve İlahiyat Fakültesi kurulması gibi muhafazakâr kesimin hoşuna gidecek uygulamalar başlamıştır. Demokrat Parti (DP) döneminde de ezanın Arapça okunmasına izin verilmesi, İmam-Hatip okullarının ve Kuran kurslarının sayısının arttırılması yoluyla dinî muhafazakârlık ve siyasal muhafazakârlık arasındaki bağ güçlenmiştir. Ancak siyasal tarihimize bakıldığında CHP karşıtlığının bugün bile muhafazakâr kesimi motive eden ve bu kesimin siyasal olarak kitlesel mobilizasyonunu sağlayan en önemli unsurlardan birisi olduğunu söylemek mümkündür.

Muhafazakâr siyasal kültürün bir diğer özelliği de milliyetçilik ile olan ilişkisidir. Özellikle komünizm karşısındaki kimlik inşasında ve Türkiye özelinde sol karşısındaki duruşta milliyetçiliğin önemli bir yeri olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye'de İslamcılığa yakın bulunan bir siyasal hareket olan “Milli Görüş” hareketi bile “millî” olma vurgusunu yapmakta ve siyasette sağ blokta yer almaktadır. Ayrıca 1960'ların sonundan itibaren milliyetçiler arasında güçlenen Türk-İslam sentezi düşüncesi, milliyetçiliğin muhafazakâr bir yorumu olarak kabul edilebilir. Özellikle milliyetçiliğin siyasal alandaki önemli temsilcilerinden Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP), Türkçü söylemini yumuşatıp “Tanrı Dağı kadar Türk, Hıra Dağı kadar Müslüman” söylemine geçiş yapması ve komünizmle mücadele noktasındaki radikal tavrı, muhafazakâr kesim tarafından olumlu karşılanmış ve desteklenmiştir.

Muhafazakâr siyasal kültür, Türkiye'de sağ siyasetin en önemli üretici dinamiklerinden birisi olmayı sürdürmektedir. Elbette muhafazakâr siyasal kültür de tarihsel ve sosyolojik değişimlerden etkilenmiştir. 1950'lerin ya da 1960'ların muhafazakârı ile 2000'li yılların muhafazakârı arasında hayatı yaşama ve algılama farkları vardır. Muhafazakâr siyasal kültür yekpare bir kültür de değildir. İslamî vurgusu fazla olan muhafazakârlığın yanında milliyetçilik vurgusu fazla olan ya da demokrasiyi önceleyen bir anlayış da muhafazakâr siyasal kültür içinde yaşamaya devam etmektedir.

NECİP FAZIL'IN SİYASAL DÜŞÜNCESİNDE KARŞIT UNSURLAR

Necip Fazıl, kendisine yakın ve uzak bulduğu kişileri, kurumları, düşünceleri ve sembolleri çok net bir şekilde tanımlamıştır. Böylece kendi konumunu ve bu konuma zıt kutupların neler olduğunu belirlediği gibi onlara karşı mesafesini de belirlemiştir. Onun bulunduğu konumun ve ötekileştirdiği unsurların muhafazakâr siyasal kültürde önemli bir yeri vardır. Bilindiği gibi Necip Fazıl, düşüncesinde ve hareketinde çok büyük bir değişim yaşamıştır. Muhafazakâr kesimden çıkmamış olmasının rağmen *Büyük Doğu* ile bu kesimin düşünce önderliğini ve sözcülüğünü yapmıştır. Muhafazakâr kesime ne olduğunu, nereden geldiğini hatırlattığı gibi nerede durması ve nelere karşı çıkması gerektiğini öğreten bir öncü rolünü benimsemiştir. Bu çabası hitap ettiği kitlede karşılık da bulmuştur. Muhafazakâr siyasal kültürün genel görüşlerinde ve dayandığı temellerde Necip Fazıl'ın büyük etkisini görmek mümkündür. Bununla birlikte muhafazakâr siyasal kültürün dayandığı görüşlerin ve temellerin karşısında bulunan öteki görüşler ve temellere karşı bir bilincin inşa edilmesinde yine Necip Fazıl'ın mücadelesinin ve düşüncesinin etkisi büyüktür.

Necip Fazıl'ın mücadele ve müdafaa ettiği taraflarda bulunanlar karşılıklı olarak düşünüldüğünde aşağı yukarı şöyle bir manzara ile karşılaşmaktadır. Yeni Osmanlılar, İttihatçılar, tek parti dönemi CHP'si, İsmet İnönü, materyalizm, komünizm, sol, liberalizm, Yahudilik, masonluk, Batıcılık ve özellikle Batı taklitçiliği, Köy Enstitüleri ve Halkevleri, Necip Fazıl'ın şiddetle eleştirdiği ve karşısında hem kendi kimliğini inşa ettiği hem de Türkiye genelinde muhafazakâr siyasal kimliğin inşa edilmesinde katkıda bulunduğu ötekileştirilen unsurlardır. Bunların karşısında, İslam, Osmanlı, II. Abdülhamit (kendi deyimiyle Ulu Hakan), ruhçuluk, ahlakçılık, Doğu, tasavvuf, bazen

eleştirmiş olsa da Demokrat Parti, özellikle Adnan Menderes, sağcılık ve milliyetçilik, Necip Fazıl'ın savunduğu unsurlardır (Bkz. Tablo 1).

Bu unsurlar aynı zamanda muhafazakâr siyasal kültürü inşa eden kurucu unsurlar olarak da kabul edilebilir. Tek parti rejimini ve özellikle İnönü'yü dönemin bütün zorluklarına rağmen sert bir şekilde eleştirmesi ve bu yüzden bedel ödemesi, Köy Enstitüleri'nin komünist yetiştiren yerler olduğu iddiasını belgelerle dergisinde ispat etme çabası, komünizmin özellikle din karşıtı maddeci bir ideoloji olduğunu yazılarında ısrarla işlemesi ve Batıyı reddetmesi, muhafazakâr kesim için motive edici olmuştur. Diğer taraftan İslam'ın yüce bir değer olarak sunulması, bozulan ahlakî yapının İslam ile yeniden inşa edilebileceğinin vurgulanması, reddedilen Osmanlı geçmişine sahip çıkılması ve Batı karşısında yerliliğin ve Doğu'nun yüceltilmesi Necip Fazıl'ın düşüncesinde ve hareketinde net bir şekilde görülmektedir.

Tablo 1. Necip Fazıl'ın Düşüncesinde ve Mücadelesinde Karşıt Unsurlar

Savundukları	Karşı Çıktıkları
İslam	Yahudilik
Osmanlı Devleti	Masonluk
II. Abdülhamit	Tanzimat
Ruhçuluk	İttihad ve Terakki
Sağcılık	Solculuk
Doğuculuk	Bab-ı Âli
Türk Milliyetçiliği	Batıcılık (Batı Taklitçiliği)
Tasavvuf	Komünizm
Yerlilik	CHP
Adnan Menderes	İsmet İnönü
	Köy Enstitüleri
	27 Mayıs

Necip Fazıl düşüncesini sistematik bir şekilde *İdeolocyâ Örgüsü*'nde ortaya koyulmuştur. *İdeolocyâ Örgüsü*, "Türk aydınının fert, toplum ve devlet düzleminde yüzyıllardır dışarıda aradığı çarenin içeride, kendi köklerimizde bulunduğunu hiçbir komplekse kapılmadan, büyük bir açıklıkla, bütün ideolojilere meydan okurcasına sunulduğu bir eserdir" (Karadeniz,

2005: 16). Bu eser, Tanzimat ile başlayan, meşrutiyet ve cumhuriyet ile devam eden kendi köklerine yabancı inkılapçılığa karşı yerli ve İslamî bir inkılapçılığı hem düşüncede hem de eylemde bir siyaset olarak ortaya koyma iddiasındadır. Eser 1940'ların sonunda yazılmaya başlanmıştır. Dönemin İslami duyarlılıklara sahip muhafazakâr kesimine hitap etmekten çok hasımlarına hitap eden bir yönü vardır. Kaldı ki muhafazakâr kesimin çoğunun o dönemde kırsal bölgelerde yaşadığı ve okumuş eski nesillerinin de Batılı düşünceden uzak olduğu düşünülürse bu iddia daha iyi anlaşılabilir. Muhafazakâr kesimin çoğu *İdeolocya Örgüsü*'nü anlamasa bile bu eser, muhafazakâr kesimin dayandığı kökleri hatırlatmakta ve onlar adına ortaya konulan bir iddia olmak durumundadır.

Bugünden bakıldığında *İdeolocya Örgüsü*'nün Türkiye'nin siyasal tarihinde ve kültüründe bir siyaset felsefesi ürettiği söylenemez. Duran'ın da tespit ettiği gibi Necip Fazıl'ın siyasal fikirleri muhalefet ettiği Kemalist zihniyetle paralellikler taşımaktadır. Milliyetçilik, milli devletin kabulü, sosyal mühendislik yaklaşımı ile paralellikler ortaya koymaktadır (Duran, 2005: 78). Eserde demokrasi reddedilmiş (Kısakürek, 1968: 384), tepeden inme bir düzenle birey ve toplum hayatına yön verilmesi gerektiği savunulmuş ve "Başyücelik" kurumu ve "Yüceler Kurultayı" gibi bir seçkinler yönetimi model olarak sunulmuştur (Kısakürek, 1968: 256-260). Eserde Rönesans dönemi ütopyalarını andıran pek çok yön bulmak mümkündür. Birey, toplum ve devletin karşılıklı ilişkileri ile sıfırdan inşa edilmesi bir hedef olarak belirlenmiştir.

İdeolocya Örgüsü, Necip Fazıl'ın Türkiye'deki siyasal çeşitliliğin arttığı 1960'lı ve 1970'li yıllarda da siyaseti tahlil ettiği temel kriterlerden birisidir. Önce Milli Nizam Partisi'ni ve sonra Milli Selamet Partisi'ni "Büyük Doğu" idealinin temsilcileri olarak kabul etmiştir. Ancak partinin genel başkanından ve yöneticilerin bazı uygulamalarından rahatsız olduktan sonra onları "Büyük Doğu'nun düşük çocukları" olarak değerlendirmiş, kendi mücadelesini heba etmekle suçlamış ve haklarında ağır sözler söylemekten çekinmemiştir. Özellikle MSP'nin Necip Fazıl'ın bütün ömrünü karşısında durarak, onunla mücadele ederek geçirdiği CHP ile koalisyon kurmasını affetmemiş ve şöyle eleştirmiştir (Kısakürek, 2009a: 121): "... Ebu Cehl'in emir ve kumandasında İslamî bir davranışı mümkün gören küfür çapında bir sakamet... Yalnız "Hep"i gözleyen, bu "Hep" etrafında hiçbir tavize tahammülü olmayan, kal'ayı içinden fethetmek gibi bir tecelliye de reddeden, asla tevil ve tefsir kabul etmez ve ancak davayı

harcatmaya, boyun eğdirmeye ve kösteklemeye yarar bir yelteniş...” O, MSP'yi güvertesinden suya yuvarlanan bir çocuğa benzeterek boğulmasına mani olmak için uğraştığını iddia etmiştir.

Bu karşıtlıkların muhafazakâr siyasal kültürü inşa eden ve sürdüren unsurlar olduğu kabul edilebilir. Dikkat edilirse Necip Fazıl'ın benimseydiği ve muhafaza ettiği semboller, muhafazakâr siyasal kültürün düşüncede ve pratikte merkezinde yer almışlardır. Bu bağlamda Necip Fazıl'ın yazıları ve konferanslarıyla muhafazakâr bilincin ve pratiğin inşasında önemli bir rolü vardır. Öyle ki 1970'lerde MSP ve MHP onun desteğini özellikle önemsemişlerdir. CHP karşıtlığını hayatı boyunca düşünce ve pratiğinin en önemli motive edici kaynaklarından birisi olarak gören Necip Fazıl, 1970'lerin başında Türk sağının Adalet Partisi, Demokratik Parti, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi şeklindeki bölünmesinden ciddi rahatsızlık duyduğunu söylemiş; özellikle Süleyman Demirel'i ve diğer parti yöneticilerini ağır bir şekilde eleştirmesine rağmen AP'nin CHP'den güçlü olması gerektiğini daima vurgulamıştır (Bkz. Kısakürek 2009b).

1970'lere geldiğinde Necip Fazıl, Türk Sağının vazgeçilmez bir fikrî otorite sembolü olmuştur. Hatta 1980 sonrasında vefatına kadar birkaç yıl, yeni bir parti kurma hazırlığında olan Turgut Özal ile sürekli görüşmüştür. Necip Fazıl, Turgut Özal'a parti kurarken nelere dikkat etmesi gerektiği konusunda öğütler vermiş ve partiye alternatif isimler bile üretmiştir. 12 Eylül müdahalesinden sonra oluşan yeni siyasal ortamda Turgut Özal'ın Anavatan Partisi, muhafazakâr kesimlerin büyük desteğini alarak tek başına iktidar olmuştur. Bu örnek olay da Necip Fazıl isminin bile muhafazakâr siyasal kültürde ne kadar merkezî bir yeri olduğunu göstermektedir.

Necip Fazıl'ın Mücadelesi ve Muhafazakâr Siyasal Kültür

Necip Fazıl, tek parti döneminin laiklik politikalarının radikal bir şekilde uygulandığı 1940'larda fikir hayatında çıkış yapmıştır. Muhafazakâr kesim açısından bu dönem, rejim tarafından ötelenmenin radikal bir şekilde tecrübe edildiği, “Allah demenin yasak olduğu” diye tanımlanan bir buhran dönemdir. Bu dönemde muhafazakâr bir muhalefetin ortaya çıktığını söylemek mümkün değildir. Demokrasiye geçiş döneminde matbuat yasağının kalkması ile birlikte farklı görüşlerden gazete ve dergilerin çıkması, muhafazakâr tepkinin birkaç yayın organı sayesinde gösterilmesini sağlamıştır. Eşref Edib Fergan'ın *Sebilürreşad*, Necip Fazıl Kısakürek'in *Büyük Doğu*, Ömer

Rıza Doğrul'un *Selamet* ve Nurettin Topçu'nun *Hareket* dergileri, dini duyarlılıklara sahip olan ve tek parti döneminin ötekileştirdiği kitlelerin hassasiyetlerini dile getirme noktasında özellikle önemli işlevler görmüşlerdir. Belli aralıklara rağmen uzun yıllar yayımlanan *Sebilürreşad*, *Hareket* ve *Büyük Doğu* dergileri, muhafazakâr siyasal kültürün şuurunu inşa etmede önemli bir sorumluluk üstlenmişlerdir.

Büyük Doğu'nun *Sebilürreşad*'tan ve *Hareket*'ten ayrıldığı bazı önemli özellikleri vardır. Bilindiği gibi Mehmet Akif'in başyazarlığında önce *Sırat-ı Müstakim* sonra da *Sebilürreşad* adıyla yayımlanan İslamcı dergi, Osmanlı'nın son döneminde ve milli mücadele yıllarında önemli bir misyon üstlenmiştir. Eşref Edib, bu dönemde yetişmiş, geleneksel ve modern eğitimi birlikte almış, hafız olmasının yanında hukuk doktorası da yapmış bir "Osmanlı aydınıdır". *Sebilürreşad*, Osmanlı'da kökü olan, Takrir-i Sükun'un ardından 1948'de yeniden yayımlanan bir dergiye; *Büyük Doğu*, cumhuriyet döneminde dinî eğitim almadan yetişmiş, otuz yaşındayken bir tasavvuf şeyhinden etkilenecek İslam'a ısınmış bir cumhuriyet aydınının çıkardığı dergidir. Muhafazakâr kesimin uzun yıllar sözcülüğünü yapan ve mücadelesini veren Necip Fazıl, temsil ettiği kesimden çıkmadığı gibi onu dönüştürmeye çalışan ve ötekileştiren gruba daha yakın bir tarzda yetişmiştir (Bkz. Özdenören, 2004). Birbirlerine yakın dursalar bile bu dergiler arasında bazı anlayış ve üslup farkları da dikkat çekmektedir.

Hareket ise Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe doktorası yapmış felsefe hocası Nurettin Topçu'nun öncülüğünde çıkan, akademik ve entelektüel seviye açısından *Büyük Doğu*'dan daha farklı bir üslubu benimsemiş ve daha çok okumuş kitleyi kendisine hedef olarak seçmiş bir dergidir. İslami ve milliyetçi duyarlılıklar *Hareket* dergisinde de öne çıkmaktadır. Ancak 1960'larda Necip Fazıl'ın Nurettin Topçu'yu eleştirmesi ve küçümsemesi, üstadın Topçu'nun vefatından sonra *Hareket* dergisinde sert bir şekilde eleştirilmesine sebep olmuştur. Bu olayın dikkat çeken bir yanı ise Necip Fazıl'ın muhafazakâr ve İslamî duyarlılıklara sahip bir grup tarafından ilk defa ciddi bir şekilde henüz yaşarken tenkit edilmesidir (Bkz. Mengüşoğlu, 2013: 94-101). 1960'lı yıllarda *Hareket*, Nurettin Topçu önderliğinde "Anadolu Sosyalizmi" tezini tartışırken Necip Fazıl ile karşı karşıya gelmiştir. Onun için sosyalizm, sol demektir ve hangi yoruma dayanırsa dayansın kavram olarak tercih edilmesi bile doğru değildir.

Muhafazakâr siyasal kültürde Necip Fazıl'ı önemli bir sembol haline getiren etkenlerin başında onun uzun yıllara dayanan mücadelesi gelmekte-

dir. Düşüncesindeki karşıtlıkların mücadelesinde pratiğe dönüşmesinin ve özellikle de cesaretinin “Üstat Necip Fazıl” haline gelmesinde önemli bir yeri vardır. Pek çok insanın sessizliğe kaçtığı/kaçırıldığı bir ortamda o, cesaretiyle öne çıkmıştır. Burada özellikle Necip Fazıl’ın cumhuriyet döneminin bir düşünürü olmasına dikkat çekmek gerekmektedir. Necip Fazıl, Mehmet Akif ya da Eşref Edib gibi hem Osmanlı hem de cumhuriyet döneminde eser vermemiştir (Özdenören, 2004: 143). Bu isimler muhafazakâr kesimin hürmetini görmüş olsalar da daha çok Osmanlı döneminin aydınlarıdır. Necip Fazıl’ın muhafazakâr siyasal kültüre etkisi çok daha büyüktür. Türkiye’de İslamcılık, muhafazakârlık ve milliyetçilik akımlarının ondan öğrendiği çok şey vardır. Cumhuriyetin ilk dönemindeki ötelenmeye ve susturulmaya karşı “kral çıplak” diye bağırma cesaretini gösterebilmiş olması, onu kendi kişiliğinin ve düşüncesinin ötesinde bir sembol haline getirmiştir. Büyük Doğu dolayısıyla yürüttüğü mücadelede eskilerin masalları denilerek terk edilenleri ve artık söylen(e)meyenleri söylemiş, ötelenmiş suskunluğun çığılığı olmanın mücadelesini vermiştir.

Necip Fazıl’ın muhafazakâr siyasal kültüre önemli bir katkısı da milliyetçilik ile İslam arasında kurmaya çalıştığı bağıdır. Milliyetçilik, hâlâ Türkiye’de sağ siyasetin önemli unsurlarından birisidir ve muhafazakâr kesimde karşılığı vardır. Türkiye’nin modernleşmesi boyunca milliyetçiliği ırk, dil ya da kültür temelinde tanımlayan yaklaşımlar olmuştur. Muhafazakâr siyasal kültürde tutulan ve siyasette belli bir potansiyele sahip olan “Türk-İslam” sentezi anlayışına katkıda bulunanlardan birisi de Necip Fazıl’dır. Duran’a göre (2005: 81) Necip Fazıl, milliyetçiliği İslamlaştıran bir aydın olarak görülmelidir. Necip Fazıl için “Türk, Müslüman olduğu için Türk’tür” (Kısakürek, 1997: 209). İlk çıktığı dönemden itibaren Büyük Doğu, daha ırkçı bir söyleme sahip olan Milliyetçiliğe karşı Türk İslam sentezinin sözcülüğünü yapmıştır (Bkz. Koçak, 2009: ; Güzel, 2013: 334). Bu yüzden Necip Fazıl, 1977 seçimlerinde MHP’yi desteklemekten çekinmemiştir. Ancak onun destek şartlarının başında İslamî hassasiyetler gelmiştir. Ayrıca Alparslan Türkeş’ten 27 Mayıs darbesini yapanlardan birisi olmasına rağmen Adnan Menderes’in idamına karşı çıktığına dair bir taahhüt almış ve bu belge MHP’nin seçim propagandasında da kullanılmıştır.

Necip Fazıl’ın milliyetçilik anlayışı yerli bir Müslümanlık anlayışıyla birleşmektedir. Bu yüzden o, geleneksel İslamî değerlerin savunuculuğunu yapmıştır. 1960’lardan itibaren Türkiye dışından tercüme yoluyla gelen İslamcılık anlayışlarına eleştirel yaklaşmıştır. Mevdudi, Seyyid Kutup, Mu-

ammed Hamidullah gibi isimleri sert sözlerle eleştirmiştir (Bkz. Güzel, 2013: 340-341; Mengüşoğlu, 2013: 93). Onun buradaki tavrında yerliliğin ve tam da muhafazakâr bir tepkinin izlerini görmek mümkündür. Bu tepkinin muhafazakâr kesimde bir karşılığı vardır. Çünkü Mengüşoğlu'nun da yerinde tespitiyle muhafazakâr kesimde farklı fikirler ve tarzlar genelde tehlikeli, kafa karıştırıcı, düzeni bozucu unsurlar olarak algılanır ve tepkiye karşılanır. Hâlbuki Necip Fazıl bir İslam âlimi değildir.

Burada Necip Fazıl'ın, muhafazakâr siyasal kültürün kendi içinden aktörlerin yetişmesine katkısına da değinmek gerekmektedir. Gerek *Büyük Doğu*'daki yazıları, gerekse Milli Türk Talebe Birliği'nin manevi önderliğini üstlenerek verdiği konferanslar, yeni neslin kendi öz değerlerini temel alması, gençlerin kendilerini bu temel üzerinde yükselen bir şuurla inşa etmeleri amacıyla birleşmektedir. 1970'lerde sağ kesimin siyasetçilerine kızdığı dönemlerde gençliğin yetişmesi meselesine daha da yönelmiş ve ümidinin gençlikte olduğunu, çok az da olsa nitelikli insanların yetişmesi için mücadele edeceğini sürekli söylemiştir. MHP'yi desteklediği dönemde MTTB'nin fikri mücadelesi ile Ülkü Ocaklarının aksiyonunu birleştirmek istemiştir. Onun istediği genç, mücadele ettiği değerler uğrunda fedakârlıktan çekinmeyecek bir tiptir. Bu konuda bazı solcu gençlerin muhafazakâr gençlerden çok daha cesur olduklarını söylemiş ve pasifliği daima eleştirmiştir.

Necip Fazıl'ın muhafazakâr kesimdeki siyasetçileri, düşünürleri ve gençleri bazen sert bir üslupla eleştirmesinin altında zamanında yanındaki çok az insanla birlikte bedel ödeyerek mücadele etmesinin hikâyesi bulunmaktadır. Türkiye'de muhafazakâr siyasal kültürde neden bir değer ve sembol olduğunu, aynı zamanda mücadelesini, ümidini ve eleştirisini şu sözleri özetlemektedir (Kısakürek, 1997: 195):

“Benim yepyeni bir İslamî nesil ihtiyacım var. Yani onu görmeye ihtiyacım var. Yanlış anlamayın. İslamî nesil, yepyeni... Ne dünü beğensin, ne bugününden tiksirmede derin derin devam etsin. Modelini ta Saadet Devri'nde, Sahabi tipinde bulsun. Yepyeni, bütün dünyaya hakim bir ideoloji sahibi, her şeyin hesabını veren büyük bir nesil... Bunda muvaffak olmadım değil. Oldum. Geçenlerde evimde bir ziyaretçi bana şunu dedi: “Bugün İslam'dan bahseden, kökten bahseden kim varsa, size zıt da olsa sermayesini sizden almıştır”... Bir tesirim olduğu muhakkak. Ancak bu tesir tam manasıyla billurlaşmış değildir. Biz buz dağı gibi küfrü erittik hohlaya hohlaya. Şimdi çamurdan geçemiyoruz. Herkes bir alem. Eli kalem tutan kendisini şef addediyor.”

SONUÇ

Necip Fazıl Kısakürek, Türkiye'de İslamcıların, milliyetçilerin ve muhafazakârların kendilerinden bir şeyler bulabildikleri ender insanlardan birisidir. O, bir mücadele adamıdır. Onun mücadelesi, mücadele etmenin çok zor olduğu ve cesaret istediği, insanların inandıkları değerleri ifade etmekte bile zorlandıkları olağanüstü bir dönemde gerçekleşmiştir. Necip Fazıl ötelenmiş muhafazakâr kesimin sözcülüğünü yaptığı gibi muhafazakârlar için yol gösterici bir rolü de benimsemiştir. Her şeyden önce sırf bu yüzden muhafazakâr siyasal kültürde bir değer olarak karşılığı vardır. Bazı yönlerden Necip Fazıl'ın fikir dünyasının, siyaset anlayışının geçmiş dönemin şartlarında kaldığı kabul edilse bile cesareti ve inandığı dava uğrunda korkmadan mücadele vermesi, özellikle önemsenmesi gereken bir konudur. Muhafazakâr siyasal kültürün kendi geleneğinin oluşmasında ve üretilmesinde katkısı çok büyüktür. Özellikle bu kültürün dayandığı temellerin ne olması ve hasımlarına karşı kendisini nasıl konumlandırması gerektiği konularında Necip Fazıl bir otorite olmuştur. "Öz vatanında garip, öz vatanında parya" olarak nitelediği Anadolu insanını uyanışa ve mücadeleye çağırmıştır. Sert üslubu, polemikten kaçmaması, yeri geldiğinde hapse girmeyi bile göze alabilmiş olması onun, kendine has karakterindedir. Diğer taraftan o, yalnız ve zor bir adamdır. Bazı kişisel özellikleri dolayısıyla kendisiyle geçinmek zor olduğu gibi zamanla yakınında bulunmuş olanların ondan kaçtıkları da vakiadır. Her şeye rağmen üstat, üstattır. Ancak hakkı ve adaleti önemseyerek, onu her yönüyle kendisi olarak tanımanın sonraki nesillere faydası olacaktır. Aksi takdirde sosyolojik olarak sembollerin içinin boşaltılması ve olandan bambaşka bir biçimde sunulması da mümkündür. Böyle olduğu takdirde Necip Fazıl'ın düşüncesinin ve mücadelesinin fikir üreten kaynaklar olma imkânı daha da azalacaktır. ▽

KAYNAKÇA

- DURAN, Burhanettin, (2005), "Necip Fazıl Kısakürek'in Siyasi Fikirleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Hece*, Sayı: 97 (Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı), Ankara, s. 75-82.
- GÜZEL, Murat, (2013), "Necip Fazıl Kısakürek", *Muhafazakârlık*, (Der. Ahmet Çiğdem), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 334-341.
- KARADENİZ, Abdurrahim, (2005), "Büyük Doğu'nun Siyaset, Toplum ve Devlet Tasarımı", *Hece*, Sayı: 97 (Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı), Ankara, s. 16-23.

- KISAKÜREK, Necip Fazıl, (1968), *İdeolojya Örgüsü*, İstanbul: Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü Talebe Derneği Yayınları.
- KISAKÜREK, Necip Fazıl, (1997), *Konuşmalar*, 3. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009a), *Rapor 3/4*, 6. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- KISAKÜREK, Necip Fazıl, (2009b), *Rapor 9/10*, 5. Baskı, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- KOÇAK, Cemil, (2009), "Türk Milliyetçiliğinin İslam'la Buluşması: Büyük Doğu", *Milliyetçilik*, (Der. Tanıl Bora), 4. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 601-613.
- MENGÜŞOĞLU, Metin Önal, (2013), *Mağrur Öfke: Necip Fazıl*, İstanbul: Okur Kitaplığı.
- ÖZDENÖREN, Rasim, (2004), "Necip Fazıl Kısakürek", *İslamcılık*, (Der. Yasin Ak-tay), İstanbul: İletişim Yayınları, s. 136-149.

